ואפילו (א)[1]עטרות ודיבון שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו רב ביבי בר אביי סבר לאשלומינהו לפרשייתא (ב)דכולא שתא במעלי יומא דכפורי (ג)תנא ליה חייא בר רב מדפתי כתיב [2]ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב וכי בתשעה מתענין והלא בעשרה מתענין אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי. סבר לאקדומינהו אמר ליה ההוא סבא תנינא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר כדאמר להו ר' יהושע בן לוי לבניה אשלימו פרשיותייכו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום (ד)והזהרו בורידין כרבי יהודה דתנן (ה)רבי יהודה אומר [א]עד שישחוט את הורידין והזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו דאמרינן (ו)לוחות ושברי לוחות מונחות בארון אמר להו רבא לבניה כשאתם חותכין בשר אל תחתכו על גב היד איכא דאמרי משום סכנה ואיכא דאמרי משום קלקול סעודה ואל תשבו על מטת ארמית ואל תעברו אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין. (ז)ואל תשבו על מטת ארמית. איכא דאמרי לא תגנו בלא ק"ש ואיכא דאמרי דלא תנסבו גיורתא וא"ד ארמית ממש ומשום מעשה דרב פפא (ח)דרב פפא אזל לגבי ארמית הוציאה לו מטה אמרה לו שב אמר לה איני יושב עד שתגביהי את המטה הגביהה את המטה ומצאו שם תינוק מת מכאן אמרו חכמים אסור לישב על מטת ארמית ואל תעברו אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי (ט)[ב]אסור לו לאדם שיעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין אמר אביי ולא אמרן אלא דליכא פתחא אחרינא אבל איכא פתחא אחרינא לית לן בה ולא אמרן אלא דליכא בי כנישתא אחרינא אבל איכא בי כנישתא אחרינא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא דרי טונא ולא רהיט ולא מנח תפילין אבל איכא חד מהנך לית לן בה: תניא אמר ר"ע בשלשה דברים אוהב אני את המדיים כשחותכין את הבשר אין חותכין אלא על גבי השולחן כשנושקין אין נושקין אלא על גב היד וכשיועצין אין יועצין אלא בשדה אמר רב אדא בר אהבה מאי קראה [3]וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל צאנו: תניא אמר רבן גמליאל בשלשה דברים אוהב אני את הפרסיים הן צנועין באכילתן וצנועין בבית הכסא וצנועין בדבר אחר: [4]אני צויתי למקודשי תני רב יוסף אלו הפרסיים המקודשין ומזומנין לגיהנם: רבן גמליאל אומר וכו': אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג (י)תניא ר"ש בן יוחי אומר [ג]פעמים שאדם קורא ק"ש שתי פעמים בלילה אחת קודם שיעלה עמוד השחר ואחת לאחר שיעלה עמוד השחר ויוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה. הא גופא קשיא אמרת פעמים שאדם קורא קרית שמע שתי פעמים בלילה אלמא לאחר שיעלה עמוד השחר ליליא הוא והדר תני יוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה אלמא יממא הוא לא לעולם ליליא הוא והא דקרי ליה יום דאיכא אינשי דקיימי בההיא שעתא אמר רב אחא בר חנינא אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כרבי שמעון בן יוחי איכא דמתני להא דרב אחא בר חנינא אהא דתניא רבי שמעון בן יוחי אומר משום ר' עקיבא [ד]פעמים שאדם קורא קרית שמע שתי פעמים ביום אחת קודם הנץ החמה ואחת לאחר הנץ החמה ויוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה הא גופא קשיא אמרת פעמים שאדם קורא ק"ש שתי פעמים ביום אלמא קודם הנץ החמה יממא הוא והדר תני יוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה אלמא ליליא הוא

לא

ואפי' עטרות ודיבון. שאין בו תרגום: **מעלה עליו הכתוב כו'.** והכי קאמר קרא הכינו עצמכם בתשעה לחדש לענוי המחרת והרי הוא בעיני כענוי היום: **לאקדומינהו.** לסדר כל הפרשיות בשבת אחת או בשתי שבתות: **עד שישחוט את הורידין.** כדי שיצא כל הדם. ולא אמר כן אלא בעוף הואיל וכולהו כולו כאחד: **מחמת אונסו.** שחלה או שנטרד בדוחק מזונות הזהרו בו לכבדו: **שברי לוחות מונחות בארון.** דכתיב (דברים י) אשר שברת ושמתם בארון אף השברים תשים בארון: **משום סכנה.** שלא יקוץ ידו: **משום קלקול סעודה.** אף בחבורה קטנה יצא דם וילכלך את המאכל וימאיס את המסובין: **בלא ק"ש.** שתהא מטתך דומה למטת ארמית: **ארמית ממש.** על מטת ארמית: **מעשה דרב פפא.** שאמרה לו שב על המטה והיה בנה מת מוטל עליה והיתה רוצה להעליל עליו ולומר שישב עליו והרגו: **אסור לעבור וכו'.** שנראה כמבריח עצמו מפתח בית הכנסת שבמזרח: **על גב היד.** את יד חברו הוא נושק ודרך חשיבות הוא זה מפני הרוק: **אלא בשדה.** דאמרי אינשי אזנים לכותל: **בדבר אחר.** תשמיש: **אני צויתי למקודשי.** במפלת בבל כתיב אני צויתי את מלכי פרס (א) ומדי לבא ולהשחיתה: **ליליא הוא.** עד הנץ החמה: **דקיימי בההיא שעתא.** הלכך זמן ק"ש דיום הוא דגבי קרית שמע ובקומך כתיב(כ) והא קיימי: והאי

תרגום שמפרש לפעמים. כי כמו שהתרגום מפרש לע"ה כך הם מבינים מתוך הלע"ז. ולא נהירא שהרי התרגום מפרש במה שאין ללמוד מן העברי כדאשכחן (ל) בכמה דוכתי דאמר רב יוסף (מגילה ד' ג.) אלמלא תרגומא דהאי קרא לא ידענא מאי קאמר ע"כ אין לומר בשום לשון פעם שלישית כי אם בלשון תרגום: **ואפילו עטרות ודיבון וכו'.** פי' רש"י אפי' עטרות ודיבון שאין בו תרגום שצריך לקרותו שלשה פעמים בעברי. וקשה אמאי נקט עטרות ודיבון שיש לו מ"מ תרגום ירושלמי. היה לו לומר ראובן ושמעון או פסוקא אחרינא שאין בו תרגום כלל. ויש לומר משום הכי נקט עטרות ודיבון אע"ג שאין בו תרגום ידוע אלא תרגום ירושלמי וצריך לקרות ג' פעמים העברי מ"מ יותר טוב לקרות פעם שלישית בתרגום: **כאילו מתענה תשיעי ועשירי.** ה"פ אם נצטווה להתענות יום ט'. והקשה רבינו שמואל ב"ר אהרן מינבי"ל מאי קשיא ליה והא כתיב בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצות (שמות יב) ואותו ערב ר"ל ערב של ט"ו הכא נמי נימא מאי ערב ערב של עשירי ויש לומר דשאני התם דכתיב תאכלו לבסוף דמשמע הכי בראשון בי"ד בלילה תאכלו מצות. אבל הכא כתיב ועניתם קודם בערב דמשמע ועניתם מיד ביום התשיעי: **ישלים פרשיותיו עם הצבור.** נראה דכל השבוע מכיון דמתחילין לקרות הפרשה דהיינו ממנחת שבת ואילך עד שבת הבאה נקראת עם הצבור ואע"ג דלענין גיטין לא נקרא קמי שבת אלא מרביעי ואילך[א] (בפסחים ד' קו.) (מ)[וזמן השלמה יש במדרש (ב) ג' דברים צוה רבינו הקדוש לבניו בשעה שנפטר שלא תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו כל הפרשה משמע דקודם אכילה צריך להשלימה. ומיהו אם השלימה לאחר אכילה שפיר דמי. מ"מ מצוה מן המובחר קודם אכילה: **לא לעולם ליליא הוא.** תימא אם כן לימא רבותא שפעמים יש אדם קורא לאחר שיעלה עמוד השחר שני פעמים ויוצא בו משום שחרית ומשום ערבית[ב]. וי"ל דהכי קאמר לעולם לילה הוא בשאר מצות דבעינן בהו יום כמו תפילין וציצית. אבל גבי ק"ש לא הואיל ואיכא אינשי דקיימי בההיא שעתא לאו זמן שכיבה הוא. והאי דנקט לאחר שיעלה עמוד השחר לאו דוקא מיד הוא דהא צריך להמתין לכל הפחות שיעורא דמתניתין (לקמן ט:) עד שיכיר בין תכלת (נ) ללבן:

לעולם

עין משפט נר מצוה

א [טוש"ע יו"ד סי' כב סעיף א:]:

לו ב מיי' פ"ו מהלכות תפלה הלכה א סמג עשין יט טוש"ע או"ח סימן צ סעיף ח:

לז ג ד מיי' פ"א מהל' ק"ש הל' י יב סמג עשין יח טוש"ע או"ח סימן נח סעיף ג ד ה ובסימן רלה סעיף ד:

תורה אור השלם

1. עֲטָרוֹת וְדִיבֹן וְיַעְזֵר וְנִמְרָה וְחֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלֵה וּשְׂבָם וּנְבוֹ וּבְעֹן: במדבר לב ג
2. שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הוּא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם: ויקרא כג לב
3. וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרָחֵל וּלְלֵאָה הַשָּׂדֶה אֶל צֹאנוֹ: בראשית לא ד
4. אֲנִי צִוֵּיתִי לִמְקֻדָּשָׁי גַּם קָרָאתִי גִבּוֹרַי לְאַפִּי עַלִּיזֵי גַּאֲוָתִי: ישעיהו יג ג

רבינו חננאל

רב ביבי בר אביי **סבר לאשלומינהו לכולהו פרשייתא** דכלא במעלי יומא דכיפורי. פרשייתא דכלה הן ד' פרשיות באלול וד' פרשיות שקורין באדר. ומפני שהיה רב ביבי בר אביי טרוד [בחדש הכלה] במסכתא דכלה ולא מצא פנאי [לקרות] להשלים כל פרשה בשבתא סבר לאשלומינהו לכלהו הני ד' פרשיות בערב יוהכ"פ. ואסקינא תנינא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר אלא כל פרשתא בשבתא. **והזהרו בורידין.** פי', חוטין דקין שהן מלאין דם וסמוכין לושט. **ומשום מעשה דרב פפא.** שהיה נושה בארמאי ממון ובא לביתו לפרעו, והיה לאותו ארמאי בן ומת והיה מוטל על המטה, כיון שנכנס רב פפא אמר ליה שב על המטה, כיון שישב על המטה צעק כי אתה הרגת את בני וכו'. [באותה שעה אמרו אל תשב במטה ארמית]. א"ר **יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל.** הא דתנן רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר. אמר רב [יהודה] אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל, וכן הלכה לעולם עד שיעלה עמוד השחר ואפילו שלא בשעת הדחק. אבל הא דתני ר' שמעון בן יוחאי משום רבי עקיבא פעמים שאדם קורא קרית שמע שתי פעמים ביום, אחת קודם הנץ החמה ואחת לאחר הנץ החמה ויוצא בה ידי חובתו של יום ושל לילה, וא"ר יהושע בן לוי הלכתא כותיה. ההיא אסיקנא כדאי הוא ר' שמעון בן יוחאי לסמוך עליו בשעת הדחק, כגון דאיתניס ולא קרא ק"ש עד שעלה עמוד השחר, הואיל ועדיין לא הנצה החמה התירו לו בשעת הדחק כגון דאיתניס בשכרון וכיוצא בו, ובלבד שלא יאמר השכיבנו, אבל שלא בשעת הדחק לא יצא אם קרא אחר שעלה עמוד השחר. **[פעמים שאדם קורא ק"ש וכו' לאחר שעלה עמוד השחר ויוצא בה ידי חובתו וכו' של יום].** והכי הלכתא מדאמרינן בפרק תפלת השחר אבוה דשמואל ולוי כי הוו נפקי באורחא הוו מקדמי ומצלו וכי מטא זמן ק"ש קרו.

מסורת הש"ס

(א) ס"א דיבון ועטרות שבסוף מסעי, (ב) [גי' הערוך בערך כל הרביעי סבר לאשלומינהו לכלהו פרשייתא דכלה במעלי יומא דכפורי פי' הן שמנה פרשיות שקורין בד' שבתות שבאלול ובד' שבתות שבאדר ומפני שהיה רב ביבי טרוד בחדש הכלה במס' דכלה לא מצא פנאי להשלים כל פרשה בשבתה], (ג) פסחים סח: יומא פא: ר"ה ט., (ד) [סנהדרין נו.], (ה) חולין כז., (ו) ב"ב יד: מנחות נט., (ז) פסחים קיב:, (ח) [ע"ש ברש"י וברשב"ם המעשה בענין אחר וצ"ע גם בפי' רש"י דהכא], (ט) לקמן סא. ע"ש, (י) תוספתא פ"א ה"ב, (כ) [דברים ו], (ל) [בקדושין דף מט. המתרגם פסוק כצורתו], (מ) [כצ"ל וכ"ה בסמג עשין יט], (נ) [טוב להגיה ללבן],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אני צויתי וכו' פרס לבא כצ"ל ותיבת ומדי נמחק: (ב) תוס' ד"ה ישלים וכו' במדרש יש ג' דברים:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב. וזמן השלמה כתוב במדרש (וכפי שהוגה בגליון עפ"י הסמ"ג) וכ"ה בתוס' בי"א אך בלי המילה "יש". ב. בתוס' רי"ש הוסיף. דהא דקאמר דלילא הוא משמע לענין שכיבה.

מוסף רש"י

מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי. בפרק בתרא דיומא מוקמינן להא דרשא אליבא דמ"ד אין אדם מוזהר על תוספת עינוי להתחיל ולהתענות מבעוד יום, ואפילו למאן דאית ליה מוסיפין מחול על קודש, מקרא אחרינא נפקא ליה, מבחריש ובקציר תשבות, הלכך כי אתא האי בתשעה להכי אתא, והכי קאמר מה שאתם עושים בתשעה דהיינו אכילה ושתיה אני קורא עינוי (פסחים סח:) דהכי אמר קרא ועניתם בתשעה, אכילת תשעה אני קורא עינוי, וכיון דאכילתו עינוי חשיבה כל דמפיש באכילה ושתיה טפי עדיף, דהא מדקאמר בערב על כרחך לא מקפיד אעינוי דתשעה, וכי קרי עינוי בתשעה אכילה ושתיה דידיה קרי עינוי (ר"ה ט.) והכי משמע קרא ועניתם בתשעה, כלומר התקן עצמך בתשעה שתוכל להתענות בעשרה, ומדאפקיה קרא בלשון עינוי לומר לך הרי הוא כאילו מתענה בתשעה (יומא פא:). **עד שישחוט את הורידין.** חוטי הצואר שמקלחין את הדם, ובגמרא מפרש דאעוף קאי ומשום להוציא את הדם (חולין כז.) הואיל וכולהו כולו כאחד אינו חותכו ומולחו כבשר חיה ובהמה (סנהדרין צו.). **והזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו.** אף על פי ששכח תלמודו הואיל ומחמת אונסו הוא (שם). **אסור לו לאדם שיעבור וכו' בשעה שהצבור מתפללין.** דכיון שאינו נכנס נראה כפורק עול ומבזה בית הכנסת (לקמן סא.) או: שנראה ככופר, שעומד מאחריה ואינו נכנס (ערובין יח:).